„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
за четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте овакових ситних слова, за који се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 76. У Новом Саду у среду 16. (28.) маја 1884. ГОДИНА XIX.

БЕЧКЕРЕЧКИ ПРОГРАМ.

I.

Данас, кад се како видимо, са речима: „бечкеречки програм“ чине разне злоупотребе и неук народ заводи са утрвеника својих интереса на странпутицу народне штете, биће нужно да се протумачи и на чисто изведе значај, који лежи у те две речи и у смислу, који се обележава са тим речима.

Ми ћемо се подврћи тој задаћи, у нади и жељи, да ћемо можда што то припомоћи да се појмови разбистре, како о томе програму и његовој вредности тако и о садањем положају овостраног народа српског. Јасни појмови — чисти послови.

Шта је политички програм?

Ништа друго, него у главним цртама обележен план, на основу кога, једна политична странка у јавном политичном животу има да ради за постизавање својих циљи. Циљи пак могу бити разноврсне према томе, како су разноврсни интереси људски, ови су пак идентични са потребама оног слоја или оне групе особа који се удружују у странке да своје циљи постигну. Отуда у разним народима, разним крајевима видимо различне странке са разним програмима. Основна начела, која служе за темељ, за базис груписању странака и склапању програма разна су на разним странама. Та начела истичу сасвим природно из положаја и потреба оних, који од њих стварају помочна средства или оруђа, којима ће што пре и успешније постићи своје циљи, то ће рећи: којима ће извести жељено подмирење оних потреба ради којих је постало и удружење у странку и програм.

По томе програми нису догме, једнако важне за све људе, све крајеве и све народе у које се има веровати и које имају важити за сва времена, него су они производ времених потреба и подлеже изменама и променама према ономе, како живот и развитак људства подлежи променама. Само се тако и даје разумети, од куда толико разнородних програма и разноврсних странака у свету, што нису свуда у људи једнаке потребе; досљедно не могу бити ни тежње ни циљи једнаке, па наравно ни планови, правци и методе рада им, то ће рећи — програми не могу да буду исти свуда и за свако време. Ради тога, што је разнолик живот људски, што су разнолики одношаји у појединим странама, што су и климатским и друштвеним и културним и политичким околностима условљени ти одношаји, условљен рад и живот људски у разним странама нема једноликости ни на коме пољу човечијег рада и занимања.

Да узмемо за илустрацију само једно поље рада човекова. Узмимо пољоделство. Друкчије обделава н. пр. своја поља земљерадник у топлом, друкчије и у друго време онај у ладном поднебљу. Сви имају пак да подмире једне и исте потребе и једну исту циљ: имају да се одрже физично и да се развијају у свим правцима у којима је могућ развитак људски. И тежећи к истој циљи, они удешавају план свога рада према истакнутој циљи али са обзиром на све околности, које могу и морају да утичу у изведење тога плана; они дакле удешевају и морају удешавати програм — да тако кажемо — свога рада према датим околностима и одношајима у којима живе а правцем којима је према тим околностима и одношајима могућ, да постигну крајњу своју мету.

Тако је на сваком пољу па и на политичком. Свуда владају у основи исти природни закони равнањем делатности људске. Човек је продукт околности; његова је делатност условљена оним околностима у којима се налази. Он може себи да истакне циљ какву хоће; но постићи може само ону, која је могућа да се постигне према околностима у којима развија своју делатност.

Што важи за појединца човека у његовим одношајима, важи и за читава друштва, важи и за читаве народе. Друштва, па звала се она задруге, асоцијације, војске или странке, политичке или друге имају своју циљ којој је управљена њихова делатност. Према циљи својој имају и морају имати с једне стране своју организацију у којој лежи потребна им снага за постижење истакнуте циљи, с друге пак свој план по коме ће радити да своју циљ постигну, дакле свој програм. У главноме у битности и народи не могу радити друкчије идући за својим циљима, него што ране појединци и друштва. Кад имају да постизавају какву циљ, морају удесити потребну за то радњу по извесном плану, морају имати програм свога рада. Жели ли народ успеха у своме раду, иде ли за тим, да постигне, да изведе остварење своје циљи, онда тај план његове делатности у истакнутом правцу, тај програм његов мора бити удешен тако да је вероватност успеха већ у напред ујемчена. Мора му програм бити удешен тако, да се у напред већ избегну или обиђу оне околности, које могу да спрече и оне могуће жељено остварење тежње му. Програми дакле, као нацрт плана по коме ће да се ради, удешавају се према истакнутој циљи а са обзиром на све околности које на тај рад могу штетно или поспешно утицати. Циљи се истичу према потреби из које се развија тежња, која обележава правац у коме циљ лежи; тежња је дакле матица којом ће пловити брод свих усиљавања да се до циљи доспе. Програм је думен, којом се тај брод мора управљати да пловећи кроз прутове владајућих околности сретно доплови до своје мете, а да нигде не наседне.

Ето, то је у главном смисао програма у опште.

Изборно кретање.

Пишу нам из места:

Орган наших „експасивиста“ доноси у свом последњем броју позив, којим „више бирача“ позивају Србе бираче сл. кр. вароши Новога Сада „који припадају српској народној слободоумној странци, да ради договора о своме држању према предстојећем избору заступника за државни сабор изволе доћи на велики бирачки збор, који ће се лицем на Спасов-дан 17. (29.) маја о. г. у 3 сата по подне у дворани српског народног позоришта држати.“ — Овај безимени позив наших „експасивиста“ изненадио је овдашњу српску публику, но не толико својим садржајем, колико тиме, што сазивачи збора блистају на позиву одсуством својих експасивистичких имена. Чему то притајивање имена под фирмом „више бирача“ — наиме код оних, који изјављују, да својим именом нигде не устежу? Та ово је бар јавна и ако „експасивистичка“ ствар, чему дакле та тајанственост?

На ово даје одговора историја постанка овога „позива.“

Већ од неког времена приметило се, да се наше „експасависте“ — јако узмувале. Није ни чудо. Један срез за другим изјављује се против — комотизирања на политичком пољу, што је, мимогред буди речено, најбољи знак, како добро доскорашње „начеоне пасивисте“ а сада не мање „начеоне експасивисте“ народ наш познају, не треба им дакле замерити, што и они забацују пасивитет и „неистицање кандидата“, те што сада, да покажу солидарност с народом, не само опет активни већ и хипрактивни постају, истичући себе боље рећи намећући се народу за кандидате. Оваковој „доследности“ и оваковом „начеоном убеђењу“ морао би се и најватренији социјалиста поклонити, као што је то збиља и учинио познати „брат Јаша“, који ће јамачно у свом „другом колу песама од Јаше“ и најновије социјалистичко-експасивистичко братинство признатим песничким духом својим достојно обесмртити, ако и не за вечита времена а оно бар дотле, докле те „начеоне“ — силом-солидарности међу социјалистама и „експасивистама“ а њиховим лајбжурналима вршачким „Српством“ и „Српским Колом“ трајало буде.

Но да се вратимо нашим „експасивистама.“ Као што рекосмо, приметило се, да су се наше „експасивисте“ у последње време чешће састајали и гатали, шта да чине и како да се исколебају из ћор-буџака, у који се „доследношћу“ својом залетише. Дуго мислише док — јамачно по „начелима“ политике пасивитета и политике „неистицања кандидата“ — смислише: да треба бирачку конференцију сазвати. Ал како и ко? то беше закачаљка. Пасивисте и заступници „неистицања кандидата“ нису се наравно сами могли истаћи као сазивачи, јер где би „доследност“ остала у том случају, па „убеђење,“ па „начело,“ па „логика“ и т. д. и т. д. Да људи трговачког, занатлијског и ратарског реда, дакле људи из народа опет сами збор сазову, то опет није смело бити, јер би изгледало, да народ сам на своју руку ради, да између њега и пасивиста односно „експасивиста“ нема никакве свезе, што ови наравно ни под којим условом нису могли нити могу допустити, јер куд би се онда денуло њихово „припознато“ прваштво, и што је још горе: тим би се показало и оде, да народ неће пасивитет и да пасивисте нису познавале народ свој, кад су пледирали за начело пасивитета и т. д. Али нешто се ипак морало учинити и — кад се морало, оно се и учинило — „експасивисте“ умедоше и овоме злу доскочити. Написаше „позив“ на табак беле хартије, која је припозната са своје трцељивости, те га по слузи послаше неколицини овдашњих грађана, којих имена на табаку забележена беху а о којима експасивисте судише, да на њих сигурно могу рачунати; т. ј. да ће их моћи — жедне преко воде превести. У том „позиву“ стајало је, да се тамо именовани бирачи позивају на договор у ствари избора посланика. О томе, да се дотични грађани као присталице слободоумне странке позивају, и даље, да је састанак сазван ради договора о држању слободоумне странке према предстојећем избору посланика за сабор угарски — не беше у „позиву“ ни речи. Зашто се то све прећутало — чућемо одмах.

Кад се позвани бирачи — највише узето до 30 особа — искупише, покушаше наше „експасивисте“ да онако à la Боско, што-но реч, с неба па у ребра конференцији тој даду тип састанка слободоумне странке, те уједно да присутне „приволе,“ да потпишу проглас којим би као једномишљеници наших „експасивиста“ Србе бираче на бирачки збор позвали. Но кад им се с једне стране приметило, да су присутни по „позиву“ на конференцију позвани као Срби бирачи, а не као присталице једне

ЛИСТАК.

АСПАСИЈА.

РОМАН ИЗ ЖИВОТА СТАРИХ ЈЕЛИНА.

НАПИСАО РОБЕРТ ХАМЕРЛИНГ.

I.

Благо са Дила.

Било је то у доба, кад су највеће врућине; сунце припекло а у граду Атињана упутила се вита, млађана женскиња журним кроком преко агоре.[1]) Назорице за њом иде робиња. Когод се сретне са том женскињом, свако ти јој погледа у лице, за њом се после осврне па неколико тренутака стоји тако као прикован те гледа за њоме. Тако је то било с дана у дан, кадгод се укаже на улици. Дабогме да је ретко која отмена Атињанка јавно по улицах ходила те је и то донекле био узрок, што су толико запињали оком за њу, али је главно било то, што је та женскиња била лепа прелепа, да ти око стане.

Задивио се свако, ко се срео с њоме и у лице јој погледао или се за њом осврнуо не скидајући ока с ње. А није сваком једнако на лицу исписано било, како се диви лепоме створу. Једни се смешили чисто задовољно, седобрадим би старкељама очи севнуле, било их је, што су похотничким гледом за њом гледали, некима се опет на лицу огледало страхоштовање, као да им се јавила богиња. Једни се правили озбиљни, тобоже стручњаци, па им се свиди, а други опет заблену се па зинули од тешка чуда. Било их је дабогме двоје троје, који су поругљиво развлачили усне и гледали лепотицу љутито, оштро, као да је грех, бити леп. — Прође л' их улицом двоје заједно или стоје гдегод по више њих, одмах се прекине разговор. На гдекојем си лицу дотле могао читати, да му је дуго време; то лице наједаред оживи, кад угледа лепи лик, а набрано се чело разведри. Свако се то нешто жацне.

Кад се женскиња та укаже, било је, као кад сунчан врак падне на бокор ружа те се мушице устумарају вртећи се у округ.

Прошла су крај ње те ју погледала и два мушкарца, што их туда пут нанесе. Ћутао је и један и други. Обоје су по изгледу били мирни, озбиљни, достојанствени и племенити; један млађи, црне косе, угледан, у цртама му тек по који траг мекоћи; други старији, још угледнији, чисто мами од свакога поштовање; над замишљеним му се челом силно диже предњи део главе али је глава ту сва ћелава. Кад погледи човек њих двоје, као да гледа ватренога Ахилеја уз великога Агамемнона, господара народима.

Млађи је изненађено погледао на милотну женскињу; а старији се баш није задивио: мора да се досад већ сретао са лепотицом том; као да је није ни спазио, тако су га канда обхрвале друге мисли. Млађем је већ било на језику, да га нешто запита али се у исти мах и свлада те не проговори ни речи.

За њима је ишао роб. Упутили се дугим прашњавим путем до Пиреја.[1])

Како су ходили, сваки час је млађи погледао на сјајну површину Саронског залива, као да хоће нешто да смотри. Око му је било оштро као око соколово. Угледао је галију, коју нико други не би још могао догледати. Видио је, кад је искрснула иза окрајка на обворју мора сињега. У даљој се даљини није дало видити, како се галија миче. Човек ока соколова изгледао је, као да уме господарити над собом; али кад је тако нетренимице гледао на даљну галију, причинило се покаткад на који час, као да дахом својих сопствених груди хоће да напери спора једра.

Погледа ли човек путу на десно, то ће му се поглед зауставити мало подаље на зиду, што се канда у недоглед повукао од града до гребените обале морске. Обрне л' се на лево, види такав исти зид, што у тај мах чисто расте пред очима гледаочевим. Зидари међу сечено камење једно на друго, све на четир ћошка истесано, па где се камење дигло, ту затутње надалеко маљеви, што ударају запорке у камење.

И тај се зид повукао доле до мора; тамо се широко заошинуо. Горе је опасао град а доле се тамо спојио с другим оним зидом те обухватио пристаниште и зграде у пристаништу.

Млађем се око на који час откренуло од даљњега циља једровитог те се обрнуло новоме зиду па гледа, као да проматра, ради ли се, као што треба. Око то у тај час исказује задовољство. Прелетило је дуж свега неизмернога реда сеченога камења па застало најзад на лицу старијега онога. Смешећи се прозбори млађи:

„Колико ли сам журио Атињане, да се вида овог лате! Да ми се свака реч претворила у сечен камен, давно би већ зид био готов. Ал и овако се ево довршује.“

„А није ли могло бити без тога средњег вида?“ запита старији а равнодушно и овдаш погледа зид.

„Зид је требало дићи!“ одврати млађи. „Сувише се далеко савио стари леви зид према Фалерону.[1]) Велик је комад обаде у пристаништу био отворен. Сад је задатак сасвим решен. Град Паладе Атине васкрсао је са згаришта крајине Персијске, сјајан је и моћан, залаже га данак јелинских обала и острва, па сад се опасао тим пасом од сеченог камења те ће одсад снажно моћи пркосити завидљивцима грчке крви и колена и опрети се нападају свију варвара са истока.“

Речи су те сашле са усана сину Ксантипову, Алкмеоновићу Периклу, што га народ прозва Олимпљанином.

А други је онај био славан вајар и резач на међу и мрамору, звао се Фидија. Његов је рукотвор био грдни кип „Атине, прве на бојишту“, што с висине Акропоља[2]) гледа по свој земљи Атичкој па чак и на дебело море, где лађари на повратку свагда радосно поздраве златосјајни врх копља богињина као прво знамење из брањевине „љубичицом увенчана града Атине.“

(Наставиће се)

---

[1]) Пијаца.

[1]) Лука у Атини.

[1]) Најисточнија лука у Атини.

[2]) Брежуљак насред Атине са тврђавом.

или друге партије, те да по „позиву“ дотична конференција нема и не може имати тип партајског збора, те кад је у продуженој дебати а услед изјаве дра Вучетића: да су Срби у такој мањини, да би само с каквим туђим опозиционим кандидатом можда продрети могли, један овдашњи бирач, Шандор Војновић, запитао присутне „експасивисте“: „А зашто смо у мањини?“ те у свеси с тим питањем одлучно напао на наше „експасивистичке“ прваке, окривљујући их да су они, њихов нерад и небрига њихова око народних послова криви, што су Срби у Новом Саду сваки терен за успешан рад на политичком пољу изгубили, и кад је други један бирач Ар. Ћирић, устао против кандидације туђег опозиционог кандидата, изјављујући, како је он о том говорио с овдашњим једним немачким прваком и како је исти на сва питања говорникова тек само раменима слегао или највише рекао: Не знам — види ћемо — може бити — и т. д. те да услед тога нема смисла и да је жалосно говорити о кандидацији туђина опозиционара, — тада се протегнуше лица у наших „експасивиста“ и они, знајући да је „глас народа, глас сина божија“ поплашише се јамачно да како год и остали бирачи или бар већина ових не буду истог мишљења ког и предговорници и да њихови „експасивистички“ потписи на приуготовљеном „позиву“ за збор сами не остану — те одусташе од првашње намере своје, да сви присутни као чланови слободоумне странке своја имена под „позив“ ставе, и прихватише комотнију фирму: „више бирача“. Ту се не зна бајаги да „експасивисте“ збор сазивају, и што је још главније: осигурано је према свакој евентуалности, — салвирања у ком му драго правцу, у чему су „експасивисте“ као што нас је најновије искуство уверило, и сувише вешти.

Толико о историји потписа: „Више бирача“ на „позиву“ што је у „експасивистичком“ органу света угледао.

За дивно је чудо, да орган наших „експасивиста“ и њихових социјалистичких садругова ни једном речцом не помиње ни да је било ове конференције. Наравно, он зна и зашто. Да је то учинио, морао би рећи и **шта је** на њој рађено, а то му не допушта „доследност“ „убеђење“, „достојанство“ и „углед“ његов и остала „начела“ његовог — правог уредника, који се по кад-кад у чланци пренемаже, а да тим безобзирније у белешкама, које наравно не иду под његовим именом, напада иза бусије на своје политичке противнике. Евала вам господо „експасивистичка“ на таковом — политичком моралу, о другом и да не говоримо. Ваша политичка „начела“ нису заиста ни за длаку умакла од „начела“ ваших социјалистичких савезника. —ћ.

*

Из **Доњег Ковиља** нам јављају, да је тамо веома одушевљено примљена вест, да уважени родољуб наш г. Миша Сабовљевић није одступио од кандидатуре за изборни срез шајкашки, нити да то мисли учинити. „Црноризци“ — вели наш дописник — „видећи да су њихове сплетке откривене и да ће се изјаловити наде што их они а с њима и ваше новосадске „експасивисте“ надовезиваху на злонамерно распрострањену вест о одступању г. М Сабовљевића и приметив какав је повољан утисак на народ учинила вест, да наш многоштовани кандидат и врли Србин г. Миша Сабовљевић није одступио, те смотрив како оном лажном вешћу за време збуњени народ листом прелази у табор кандидата српске народне странке, г. Мише Сабовљевића, и да акције „експасивистичког“ и оне калуђерског кандидата како који дан све то ниже падају тако, да се по Шајкашкој већ говори: иже, иже, али калуђерских и „експасивистичких“ присталица све ниже и ниже, — видећи и слушајући то све, подигоше се црноризци те као оно турске хаџије на ћабу, тако и они засукаше мантије, и пођоше у кортешовање за калуђерског кандидата. Тако овде у Доњем Ковиљу почеше калуђери рит односно сенокос међу бираче делити, неби ли само што више бирача за свога калуђерског кандидата Мандића задобили. Штета самошто тиме неће ништа постићи. Сâм сам слушао где један бирач рече другоме: „Та мани их брате, нек деле кад имају и могу; доћи ће време, где ће увидити да је то све узалуд чињено и где ће себи морати рећи: пропадосмо поред свог рита и мита.“ Други ми опет рече: „Видиђеш, брате, да и од оних, што су примили сенокос, неће ни један гласати за калуђерског кандидата.“ Тако калуђери, што најбоље сведочи, да им је, што-но веле, до нокта догорело. Осим калуђера заузима се за калуђерског кандидата Мандића највише доњоковиљски парох Светозар Гавриловић, који је по калуђерском ћитапу овде за пароха наименован. Овај господин у друштву с учитељем и рођаком својим К. Миловановићем заредио је од куће до куће, кортешујући за кандидата калуђерског, но ми смо уверени, да ће се сав труд његов изјаловити јер свесни бирачи, откад су дознали, да је лажна вест, што су је калуђеровци и ваше „експасивисте“ у злој намери — да својим кандидатима припомогну — раструбили, да је наиме наш врсни родољуб г. М. Сабовљевић одступио, откад су, велим, наши свесни Шајкаши преко дичне нам „Заставе“ обавештени, да су те све вести о одступању нашег кандидата злонамерне измишљотине, од тога доба неће наша браћа овде а и по осталој Шајкашкој ни да чују о другом кандидату, већ знају и признају само опробаног родољуба српског г. Мишу Сабовљевића, члана српске народне странке за свога кандидата.

Поменутој господи пак довикујемо: покајте се и вратите се у крило свога народа, који вас о својој грбачи издржава. Још није доцне, а покајнику се праштa. Иначе: не било вам просто ни пред Богом ни пред људма.

Са збора српске народне странке

Срба бирача уздинског изборног среза држаног у Сакулама 6. (18.) маја 1884.

Кад је на великом народном збору у Кикинди програм српске народне странке углављен, почеше и у нашем изборном срезу родољуби помишљати, шта према тим приликама и овде ваља радити, да нас предстојећи избор посланика не затече неприправне и необавештене. Ми, који смо познавали расположај овога среза према предстојећем избору посланика пре кикиндског збора одиста очајавасмо јер они стари граничарски ватрени и неустрашими бирачи клонуше духом, не застрашени бруталном силом, већ очевидним неуспехом уложене уставне борбе и потрошене моралне снаге; с друге стране од раног пролећа — као оно прва шева — прелетао је дистрикту а и нама добро познати солгабиров М. Исаковић од села до села и ноћу и дању, употребивши ту по нашу народну ствар опасну бирачку струју, да ју још већма упљује, како би се отуда први излегли, који би стару свест и неокаљану самосталност на рилама разнели, да њему равније поље остане, јер је чврсто намерио био, да понесе „посланичке мамузе“ преко равне Пеште ни мање ни више, него самог „уздинског среза.“ Док поједини родољуби о томе премишљаху да до заједничког споразума дођу, и његова радња у том обзиру беше тајна, јер је врбовао само бележнике, општинске часнике и на жалост нашу неке попове „für Alles“; како се ови у томе коначно одлучише, и његова радња постаде живља. Сад имадосмо две опасности, против којих ваљаде да се боримо, на име: уставна малаксалост и уставна корупција; према овоме није се смело времена губити, да по би ни једна од поменутих струја у бирачима већа маха захватила. Одлучисмо се да сазовемо „збор Срба бирача срп. нар. странке уздинског изборног среза.“

Позив изађе и то за 6. (18.) мај т. г. као што је посебним штампаним плакатима у свим општинама овога среза а и у „Застави“ обзнањено; бирачи препуше из дремежа, те на челу својих мештанских првака отпочеше предрадњу за избор, обавештавајући се међу собом. Но сва агилност појединих родољуба овога среза не би толико на малаксалост бирачку подјејствовати могла, да се на рад одлуче, колико је то тежина углављеног програма српске народне странке у Кикинди учинила тим пре што после „изјаве“ нашега дојакошњег посланика г. др. М. Полита-Десанчића увидесмо да је кикиндски програм једино средство, које ће нас из тмине мукотрпног народног живота нашег бољој и лепшој будућности на сусрет повести.

Садржина позива учинила је добар утисак на бираче и изглед је био оправдан, да ће збор у Сакулама импозантан бити.

Ми на срећу у своме срезу немамо Вршца али имадемо солгу Исаковића, док смо уверени били да нам природан разум и схватање својих народних интереса неће мутити људи од калибра вршачких букача, дотле смо непристојном картежом препреденог „Glücksritter-a“ Исаковића силом своје солгабировске власти убеђени били, да ћемо с њиме посла имати. Као што реко, чим наш позив за бирачки збор изађе, скиде и Исаковић маску, те отвореним визиром ступи против нас, пуштајући у убојни ланац сав свој званичан апарат, којим као први чиновник среза располаже; бележници, кнезови касири, неки попови „für Allas“ као и неки вајни учитељи, који ни испита о своме учитељском оспособљењу немају, летеше командовани у Ковачицу — сресko седиште — своме солгабирову Исаковићу, који им издаде пароле за рад. По повратку своме, сазиваше бележници општинска представништва у веће, где званично у општинским кућама истога за кандидата „уздинског среза“ истакоше. Ма да изборни закон званично кортешовање као злоупотребу званичне власти забрањује, ма да кортешовање у јавним званичним зградама стоји у опреци са законом, ипак то солгу и његове „под мораш“ присталице ништа не жениираше; све се ово збивало на очима вармеђи, а ова место да свога чиновника упозори на законска определења, чињаше се свему томе невешта. Но при свему том насиљу ствар народне странке напредоваше, и успех беше сигуран, кад солга виде, да му акције рђаво стоје, упути се и сам од села до села у кортешовање. Није му ни ноћ ни дан ни ветар ни киша у томе сметала, јурио је као хала, и мораде мењати заморене коње, само да велики срез обигра; али он беше дурашнији, „ниђе станка, ниђе санка.“ Чим је у коју општину дошао, диктирао је сам из бирачке листе — коју мимогред буди речено до сада већином ни публиковао није по прописима изборног реда — поједине бираче, а кнезови, касири, бележници, писари и општински пандури летеша од бирача до бирача са изричном заповешћу: поздравио г. солга ћа у толико и толико сати ту и ту дођете; ако не дођете платићете 5 ф. глобе и после тешко вама“.

Некоји застрашени скупљаху се на одређено место, а који нису застрашени, тима се обећаваше кнежине, касирства и друга звања; кад је по општинама тим начином по нешто људи прикупио око себе, онда је обично бележник уз чашу ракије, вина ма пива, кад је чему време чега је до миле воље било — наздравио: „г. солгабирову Исаковићу као будућем нашем посланику.“ Наравна је ствар, да му у око нико није хтео опоновати нити пусту жељу кварити; поред чаше загрејани викаху му: „Живио посланик“. Он, иначе Дојчин Петар у пићу, а препредена претваралице, захваљиваше на поверењу и обећаваше златна брда и долине а испод ока претио је свима, који му буду противни, даље је учио бираче да нико на збор у Сакуле не дође, или ако дођу, да се произведе шкандал дреком: „живио Исаковић“; шта више решено је било по његовом упутству, да његове присталице на дан самога збора у Сакула неке биртије заузму, и да из истих сваког странца избаце, који би ван њих тамо дошао, да дакле и тиме противнике малтретирају, ил какав неред изазову, како би он са жандари своје прсте у изборну акцију умешао. И само сопствено гастирање по општинама и фратернизирање уз пиће са бирачима није му било доста, зато је неког јарковачког учитеља Чеду у „фремт“ од села до села шиљао. Уза је том приликом све противнике грдио онако, како је већ њему својствено, а у име солге и претио, шта више говоре људи да је Сакулске учитеље учио, да на дан избора школску децу доведу, да направе ларму и неред у збору дреком: „живио Исаковић. Да је ово могуће — о чему се ја сумњам — сведочи та околност што Чедина јарковачка школска деца поред извесног једног јарковаког дуђана викаху пре збора: „живио Исаковић“ као у пркос том родољубу, што је исти један од чувенијих и виђенијих чланова српске народне странке.

Званична претња, обмањивање, потворе, пиће па и само деморализирање невине школске деце од стране вајних учитеља, то беху сретства нашега „красног“ солге — кандидата!

Но све то није помагало, јер солга тек врло мало присталица задобије; с тога преврне курјачију кожу, те изашље „своје лауфере“, да против нас а за др. Полита кортешују. То му је тактика била, јер у самој ствари ишао је за расцепом међу бирачима народне странке, да себе што боље осигура; употребио је уважено име нашега посланика, да иза његових леђа срамним својим оружјем успех српске народне странке поремети. На ту цел изаслао беше „старога курјака народњака“ Л. Илијевића из Црепаје у гастирање, али је сиромах прошао као што народна пословица о мењању длаке и ћуди вели, т. ј. насео је, јер људи таку птицу по перју познаше.

Кад солги силом — кандидату ни овај маневар за руком не пође, у последњем тренутку, на два три дана пред заказани збор Сакулски, декретира тајни збор незнам које странке у Јарковац тог истог дана. Издавши лично устмени налог бележницима и кнезовима да што више људи на његов збор у Јарковац доведу, попрети им силом власти своје, да сва средства употребе, да се његов, односно вармеђски налог изврши. И за чудо, по неким селима добошари општински јавним публикацијама позиваху све у име власти да сваки газда у општинску кућу дође, где ће под претњом глобе даље заповести добити; свакоме, који је ту дошао, давала се цедуља, да у Јарковац иде, јер г. солга заповеда. И заиста тог истог дана кад и ми одржао се по чувењу и у Јарковцу збор неки; колико је њих тамо било, незнамо за јамачно, али по приповедању неких командованих ученика те тајне конференције, која је „испод жита“ и сазвана и одржана, не брилира великим учешћем народа, јер се отуда онако „без клопата“ враћаху. Чујемо да је Исаковић на истој наитијем познатога попа Кнежевића из Јарковца формално за кандидата проглашен. Колико је та кандидатура сигурна, казују сами учесници слежући раменима, изјављујући, да се при самом избору од свога народа делите неће.

Ето такове прилике или боље рећи неприлике беху у нашем срезу пре и пред сами сазвани збор у Сакулама; са којима имадоше родољубиви сазивачи истога да се боре.

Дође 6. мај, дан сазваног збора; по сопственом признању, вредни и истрајни чланови мештанскога одбора с нестрпљењем чекаху прве колоне страних бирача — гостију, бојећи се зар да им солга — силом — кандидат буди којим, њему својственим начином рачуне не помути. На сами дан збора у Сакулама пило се „фрај“ у гостиони једној, камо званичници мамљаху сакулске бираче, само да их од „српскога збора“ одврате; све се ово збивало на очиглед и под окриљем силом — кандидата, који је као сресk чиновник овамо ради збора изишао. Ми се нисмо надали, да ће солга, који се обично као „центлмен“ герира, лично овамо доћи, јер држимо да се то не слаже са достојанством онога, који се сам за посланике кандидује; међу тим је ово г. солга сигурно „превидио“, јер је за трајања самога збора **„двојицу“** сакуљана, преко извесног једног, који је у локал збора ушао, и једнога који је пред истим локалом стајао к себи одмамио у општинску кућу „под видом чесности“ а одатле у поменуту биртију на пиво „фрај“ одвео.

Страни бирачи међу тим долазише и размешташе се; први стигоше Јарковчани и Орловићани, а по том ређаху се Црепајци, Опавчани, Бараћани, Ченћани, Перлезани, Потошани, Идворци, Томашевчани и Севкеринци осим Сакуља, који се такођер прибрајати имају. Свега је дакле 12 општина овога среза заступљено било, и репрезентираху 600 бирача. Сва чисто српска места беху заступљена.

Међутим док гости — бирачи долажаху, изиђоше чланови месног одбора и још други пред умољене и миле госте др. Касапиновића и К. Јовановића на више кола, које од Панчева праћаше један део црквеног певачког друштва панчевачког, те их од мештанског хатара упратише у скромне Сакуле, којем се на лицу могаше и радост и озбиљност приметити, што му је у део пала та велика почаст, да се међу његовим зидовима решава, предпитање лепшег народног живота за целокупан свој срез.

У том је и време летурђије наступило, певачко друштво певаше дивну литургију, у божји храму, при којој 3 свештеника странца чинодејствоваху.

Док је св. летурђија трајала, искупише се у кући пароха Матејића сви одличнији чланови целокупног среза на предконференцију, на којој је сва предрадња за јавни збор бирача углављена била. У самој предконференцији десио се један више смешан но жалостан призор, кад је др. Касапиновић разложио и сравнио вел.-кикиндски нови програм и бечкеречки стари наше српске народне странке познатом својом речитошћу, и кад је разлозима, који сами говоре, показао резултате досадање наше јалове народне политике, што је са потпуним одобравањем примљено, устане бечкеречанин Пера Вуков који сада у Перлезу адвоцира, те изјави да би он имао противу новога кикиндског програма млого што шта да примети, али пошто је ово збор једне странке, то он држи да њему ту места нема, јер он истој не припада. На заузимање др. Касапиновића а по дозволи чланова предконференције ипак се г. Вуков упусти у дискусију новога програма српске народне странке зарад обране старог бечкеречког, изјавивши уједно да би он много и дуго имао да говори о томе, а пошто је време врло кратко, то он задржава право да у јавној конференцији своје назоре искаже. На молбу др. Касапиновића, да бар у крупнијим потезима у форми разговора своје назоре искаже, почне поменути г. адвокат перлески своје „крупније“ назоре развијати, који су заиста и сувише „крупни“ били, јер се састојаше у сумњичењу како ствари тако исто и појединих припознатих и уважених родољуба. Кад му др. Касапиновић хтеде опровргти ако и не у његовом жанру и једнаком мером погрешне назоре, нађе се исти г. адвокат „увређен“, те напусти предконференцију. По томе предконференција доврши још неке мање ствари, и пошто је летурђија свршена била, упуте се сви чланови мештанског одбора са осталима у локал збора, у ком су сви гости — бирачи а и мештани сакупљени били. Ту наиђосмо на г. солгабирова Исаковића, који се мештанском одбору, а затим и свима околним члановима представи изјавивши, да ће стајати скупу на расположењу у сваком обзиру, ако би његова интервенција нужна била.

Председник мештанског одбора г. Михаило Матејић парох, заузме на постављеној повећој трибини место привременог председника; пошто отвори збор поздрави искупљене бираче искреном добродошлицом, напомене да је од укинућа војене крајине овај данашњи тек други, који је вољом народа и спонтано састао се. Први је био у Панчеву, на ком смо као млади уставњаци своју политичку свест имали да покажемо; од то доба како која година, све већма бесмо изложени и бруталној сили и свакојаким сумњичењима, ми се борисмо као поштени уставни грађани, али нам борба трњем урађаше. Нагласи, да је било до сада зборова, али су то командовани били; радује се што је овај други збор тако огромно посећен, што му доказа даје, да је свест будна, и да је народ вољан и да прилике чује и о њима пресуду да изрече. Даље моли бираче, да хладнокрвно и без сваких страсти, онако братски у дискусији учествују, да респектују државни закон у том погледу, како би и данас образ и поштење своје на српском дивану очували. По том позове збор да се конституише. У име предконференције предложи госп. пароха и намесника Ђорђа Шупицу из Севкерина за председника овом бирачком збору; збор акламацијом изабере поменутог за председника свога.

Пошто председник заузме место, предложи у име предконференције г. пароха Михаила Матејића из Сакула за перовођу овом збору, који такођер акламацијом изабран буде. За тим прогласи председник „збор Срба бирача уздинског изборног среза српске народне странке“ за конституисан.

За тим председник у кратким потезима нацрта цел овога састанка; нагласи које су нас побуде руководиле, да се мало предомислимо о начину, како ћемо од сада правац нашем народном животу давати, јер нам је све у опасности. Позове бираче да буду свесни свога позива, да поштују слободу говора и да се клоне свега, што би колидирало са општим прописима у том погледу. Даље напомене да су сазивачи овога збора умолили гг. др. Св. Касапиновића и К. Јовановића, да нам према посто-

јећим околностима даду објашњења о стању нашег народно-политичног живота, као и да нам објасне најновији појав реорганизације наше пар. странке и њенога у Кикинди углављенога програма. Предлаже даље да збор изашље једну депутацију, која ће их умолити, да на збор дођу. Збор бирача усвоји овај предлог и одашље депутацију у лицама: В. Буковале из Сакула, Мише П. Михајловића из Јарковца, Максе Илијевића из Црепаја, надпоручника Накараде из Орловата, пароха Поповића из Ботоша, Мат. Матића из Опава, Васе Радовановог из Јарковца, који поменуте умољене госте позваше и у збор допратише.

Кад се указа заиста пријатна личност др. Касапиновића на месту збора, захори се урнебесно „живео", које га све до трибине пратише, и које заиста дуго престало не би, да председник не даде знака тишини.

Пошто се радосни усклици уталожише, поздрави исти умољене госте др. Касапиновића и К. Јовановића у име збора, те умоли првога да нам своје назоре о програму срп. народн. странке, углављеном у Кикинди обележи. Скупштина на поздрав председника одзове се са бурним „живео Касапиновић!"

По томе узме др. Св. Касапиновић реч, да се о вел.-кикиндском програму изјасни; морамо искрено признати, да нам је веома жао, што ни један није у стању био да овај говор стенографише, јер је заиста заслужио, да га сав народ сазна, пошто исти није био локалне вредности, већ се укрштавао са целим народним животом нашим. Позната речитост његова, јасноћа израза, убеђујућим осведочењем са бурним „живео" и громким „тако је" прекидаху.

Касапиновић је отпочео свој говор дивним једним цитатом из народне песме једне, који је био врло удесна алузија на досадашњи политички положај нашега народа; за тим је разложио досадашње стање народне политике, те резултатима доказао, да смо с њоме на странпутици, из тог је извео несносни положај народа српскога као држављана, који је природно последовати морао; даље је нагласио, да се то стање народа не би, и није смело више трпити, те су с тога родољуби помишљали, како да се томе доскочи. Из тога је прешао на постанак Буда-Пештанске конференције, која је и бројном и интелектуалном вредношћу као ни једна до сада заступљена била; нагласивши да су закључци њени били резултат дуге и свестране дискусије, прешао је на велики народни збор Кикиндски, у ком су закључци Буда-Пештанске конференције као будући програм српске народне странке усвојени.

Затим је прешао на критику Вел. Вечкеречког програма, ког се је у овом договору до сада српска народна странка придржавала; сравнивши тај са новим кикиндским, доказао је, да извршење истога премаша снагу нашега народа, те да по томе и резултати народне политике морају бити јалови, дочим је овај нови према спази народа одмерен, те да по томе и сигурнијега успеха имати мора. Даље је доказао, да је само време готово целокупан Вечкеречки програм променуло, јер се ни један члан нашега народа у политици истога није строго придржавао, нагласио је још и то, да и противници новога Кикиндскога програма признају, да се стари ваља ревидирати, пошто су му нека определења постала беспредметна.

За тим је прешао на објашњење тачке по тачке новога кикиндског програма; доказао је да су у њему сви услови садржани, који су нам за опстанак наш као народа нужни. Осим тога исти програм потире онај неоправдани одијум према српском народу, што је проистекао из непрактичности бечкеречког програма, и ствара повољне услове за зближење свију народа, што је небходно нужно за све мање народе, а особито за српски народ овде. Доказао да је основа кикиндског програма једини пут, којим српски народ може поћи, да се и као народ одржи и као такав да напредује и развија се. Тим програмом је српски народ свој дуг према отаџбини одужио, која је општа, па дакле и српска, јер ми нисмо овде укућани, и нико неби имао право српскоме народу ма шта и ма кад штогод пребацити. Завршујући свој дивни говор препоручио је збору, да усвоји „кикиндски програм српске народне странке". Збор дуготрајним и одушевљеним „живео" поздрави говорнака. Ово је у кратким потезима нијанса тога говора, ког ни из близа нисам потпуно ни целокупно с тога прибележио, што су његови назори у овој ствари на другим зборовима вештије прибележени.

После др. Касапиновића пријави се г. Пера Вуков из Перлаза за говор; пријавивши се хтеде из публике говорити, но председник га позове горе на трибину, где је место за говорнике; после дужег затезања једва се попне на означено место. Узрок овој сцени биће по свој прилици тај, што је и њега на разлозима основан говор др. Касапиновића преперазио јер док је овај говорио, он се је удаљен мало од публике онако по хладу непрестано шетуцао. Ступив на — трибину поче држет цигару у руци, говорити како се он не слаже са изреченим назорима др. Касапиновића, те по томе ни с кикиндским програмом; како је постанак овога прогрома тајанствене природе, јер да за пештанску конференцију нико није знао, а да није дата ни прилика, да се пре конференције што каже, довикују као из једног грла: чије тако! Даље изјави, да се нов програм слаже са законом о равноправности, а он, Вуков, да се с тим законом не слаже; наведе, да је нови програм напустио природне савезнике, као: Румуне, Сасе, Словаке, Немце па се придружује владајућем племену мађарском, ком се он никад придружити неможе. Бирачи поново довикују говорнику није тако! За тим поче сумњичити нови програм, да је посејао раздор у народу. (Бирачи се одазиваху громовитим: није тако! живио Касапиновић! Чују се гласови: А шта тај ту булазни?!) Као „доказ" за своје тврдње поче „говорник" извијати, како се наша српска народна странка алирала с „Туркосима" како нас „Туркоси" у свему помажу а „диванио" би може бити још и даље, да га у „говору" му не прекидоше громке изјаве бирача: Није тако! Није истина! То је подло подметање!

Видећи да бирачи не прихваћају измишљотине и злонамерна подметања његова — „говорник" г. Вуков напусти трибину и уклони се с места при свем том што је свој говор наставити могао. Изгледало је, да је исти „говорник" ли тога ради и дошао и „говорио", само да се мало вике и нереда направи, да се може с извесне стране тврдити, да и њихов уплив важности имаде. Пошто сам говорник није свој говор ни љуцки почео а камо ли свршио, и пошто се је сам с места уклонио, то није нужде било ни реплицирати му, јер се није знало чему, и пошто се нико други за говор пријавио није, то председник стави питање: да ли збор усваја програм српске народне странке утврђен у Кикинди? Громовито: прима се! чуло се са свију страна. Да би се још боље констатовало мишљење бирача, то председник замоли присутне, да они који кикиндски програм примају, скину шешире доле, који га пак не примају нек то не чине.

Грдна већина изјави се тим начином за примање програма кикиндског; противника беше једва 30—40. Но председнику и то не беше довољно. Да се очевидно већина покаже, замоли поново бираче, да они који кикиндски програм примају, да остану на лево. Бирачи се поделише и показа се опет исти размер.

Председник констатује усљед овог **„да је збор Срба бирача уздинског изборног среза грдном већином усвојио кикиндски програм српске народне странке".**

При крају ради боље карактеристике противника мало објашњења. Оно неколико клакера, који су хтели мало пикантерије да начине, јесу неки Ченћанин, који је био глумац некад код Иличића, а сада је сеоски бадавација, који паразитски живот проводи, даље неки Владимир Радосављевић бивши учитељ привремени опет из Ченте, који није ни први разред учитељске школе довршио, а камо ли за учитеља оспособљен; неки Поповић из Сакула, бивши штампар шта ли је. Ови су са својим „говорником" покушавали пре конференције а и за трајања исте неке необавештене у жанру свог говорника харангирати, потварајући на нашу странку бог те пита какве прилике по труд њихов остаде залудан. Свесни бирачи се не дадоше завести којекаквим измишљотинама и подлим клеветама.

Кад спомепух Ченту, морам и то приметити, да је у њој нотарош зет оног „старог курјака народњака" из Црепаје, који је по упутству силом — кандидата Исаковића „путешествовао", и ето плода његове — „радње."

Пошто је председник констатовао усвајање кикиндског програма, буду од збора два члана за централни одбор из уздинског среза акламацијом изабрани и то: велепоседник г. Милан Михајловић из Јарковца и парох г. Миша Матејић из Сакула.

Председник позове даље да прогласи кандидата за уздински изборни срез за предстојећу саборску периоду, на што **збор великим одушевљењем прогласи г. др. Нику Максимовића за свога посланичког кандидата.**

Пошто је овим актом завршена радња збора, то председник захваливши се присутним бирачима на њиховом родољубивом суделовању у овој по народ српски корисној ствари, као и на њиховом достојанственом понашању, захвали се уједно и гостима г.г. др. Касапиновићу и К. Јовановићу у име збора на њином труду и доброј вољи, чиме су припомогли, да овај збор овако важну ствар сретно по народ српски данас обави.

Збор се разиђе уз громко клицање: **живио др. Максимовић! и живио др. Касапиновић!**

Ово је ток и резултат збора и брацког договора Срба бирача изборног среза уздинског. Збор овај остаће за вазда народу нашем у најлепшој успомени, а наше је непоколебимо убеђење, да ће резултат овога збора по народ наш корисним плодом уродити.

У то име: **Живио наш будући посланик др. Ника Максимовић!**

Живели свесни бирачи изборног среза уздинског! . . . . . ић.

Политички преглед.

Српска народна скупштина у Нишу држала је 12-ог тек. седницу у којој је расправљена адреса, што ју је народна скупштина српска прихватила као одговор на престону беседу, којом је краљ Милан поздравио народне посланике при отварању скупштинских седница. Адреса усвојена је прама нацрту адреског одбора; само на оном месту, где се говори о задњим немирима у земљи, предлагала је опозиција, да се учине неке измене у стилизацији, но већина одбила је то потраживање. Сутра дан 13-ог тек. мес. искупише се сви посланици са председништвом скупштинским на челу у конаку краљевом ради предаје адресе, коју је скупштински председник Милан Кујунџић прочитао. Краљ Милан, очевидно потресен усрдношћу адресе, корпоративним доласком целе скупштине и учињеним овацијама — захвали се топлим речма скупштинарима на израженим патријотским осећајима и наклоности, љубави и оданости прама њему и његовом дому. Србија, рече краљ Милан, претурила је од успоставе свог државног живота под кн зом Милошем велику и тешку борбу Успостава државног живота и даљи развитак истога, предаја градова под блаженопочившим кнезом Михаилом, тековине задње војне за ослобођење у годи и 1876-ој 1877 ој и 1878-ој под сопственом владом закључују овај велики посао. Сада је наступило доба културног рада на свима пољима Овај рад, који је задња скупштина отпочела, имаће садања скупштина да продужи на срећу и бољитак земље. Краљ Милан очитова даље, да се веома јако радује, што је скупштина патријотским духом задахнута и што у њој слога и љубав владају; он, краљ, убројаће овај дан међу најсретније дане свога живота, међу оне дане, када му се син родио и кад је Србија била краљевином проглашена. Ове краљеве речи пропратили су присутни скупштинари одушевљеним усклицима. Краљ Милан распитивао се за тим о течају скупштинских послова и о законодавним задатцима, што ће их имати да реши ова скупштина, и пошто се лично поразговорио с многим скупштинарима опрости се с њима веома усрдним речма. — Даље јављају, да су се скупштински одбори већ конститујисали. Финансијски одбор изабрао је себи за председника Филипа Христића српског посланика у Лондону, а Данића за известиоца; законодавни одбор изабрао је председника касационог суда Радовића себи за председника, а Рајовића за известиоца; најзад одбор за петиције изабрао је себи за председника Пеливановића. — Скупштина је дакле потпуно конститујисана и може без оклевања приступити решавању послова, који је чекају. Ти послови треба онако да се реше, како ће задовољити правим, стварним потребама земље и народа у целости. Слога и љубав, што их је краљ Милан нагласио у свом отпоздраву на скупштинску адресу, могле би у овом погледу веома користити, кад и ако се на делу засведоче. Напредњаци, који у данашњој скупштини већином располажу треба својим поступком и радом у скупштини и ван ове очигледно да докажу, да им је пре свега стало до унапређења земље и народа на свима огранцима народнога живота. Као родољуби дужни су то учинити. Партајски смерови и партајске цељи морају се подврћи интересима народним. Само тим путем моћи ће се постићи права и што је најглавније општа љубав и слога, на којима почива напредак па и сама будућност Србије. Горко искуство што га је народ српски особито у најновије доба стекао, показало му је и сувише јасно, да Србија своју срећу не може тражити у наслону на ову ил' ону заграничну државу. Врело среће, благостања и напретка лежи у љубави, оданости, пожртвовању и слози свију њених синова. Та општа слога и љубав српских синова повешће и Србију сигурним путем у напред и биће уједно и најјачи ослонац народне самосталности па и саме династије. Да се та слога и љубав оствари и на делу засведочи зависиће и зависи једино — од воље напредњака. Остваре ли напредњаци ово, онда би се могао копреном заборава застрти много који неми о догађај из историје наших дана. Желе ли напредњаци крупни, народу и земљи добра онда ће морати озбиљно порадити на остварењу ове задаће. Није то јачег недостојно, да слабијем у сретање пође. Ми с наше стране поздравићемо с радошћу сваки корак у овом правцу; јер гледамо у њему залогу лепше будућности народа српског — где га год има.

По вестима **из Цариграда** издао је султан цариградски пре неколико дана налог да се склопи војничка **комисија**, која ће имати да прегледа утврђења код Чалаџе. Комисија ова већ је састављена. На челу исте стоји дивизиони ђенерао ђенералног штопа турског, Фејзи-паша; чланови комисије су четир бригадска ђенерала, три пуковника и још неколицина виших официра. Комисија је већ отпутовала на место свог опредељења и до који дан поднеће султану опширан извештај о стању утврђења код Чалаџе.

Беседа

којом је Његово Величанство краљ Милан I. 9 маја благоволео отворити седнице народне скупштине за 1884. годину.

(Свршетак.)

Растројне тежње које су у немилим догађајима на видик избиле показале су се побуном у целој наготи својој. Окренувши се против државе, оне су злоупотребиле и изопачиле најплеменитије стране оних слободоумних установа, које су развићу правилнога политичког живота у Србији и свестраном њеном напредовању толико потребне. Полазећи са овога гледишта влада се Моја користила скорашњим искуством, и постарала се да у закону о штампи и у закону о удружењима и јавним зборовима спреми промене које ће, не дирајући у основу раније створених установа, довести их у угодан склад с државним потребама наше отаџбине и које ће остављајући неспречену слободу јавноме претресу, побринути се исто толико и за неопходне интересе јавнога поретка и за законске одговорности. Јер се само тако може поменутим установама сачувати постојан, непрекидан и по државу користан развитак.

Јачање државнога живота, и државне мисли, а све већа потреба државнога јединства у управи пробудила је у самом народу жеље, да се у закону општинском, који је пре непуних десетак година у духу јаче општинске самоуправе мењан, учине промене, по којима би општине, задржавајући своју засебну природу као општине довеле се у потпун склад са целокупношћу и јединством државе као органски делови њени. Многобројне депутације из самога народа, које су разним приликама осећања и потребе народне пред Мој Краљевски престо износиле, уверише су Ме, да је свуда продрла потреба, да се пажљивије изради она страна општинског уређења, који општину представља као саставни део организма државног, инт рес је и општине и државе, да се веза међу општином и државом правилније удеси, а неопходна је и оправдана потреба, да државна моћ, чувајући засебну природу општине не престаје на вратима општине, као што се у Србији у последње време по гдегде догађало. У томе смислу и Моја ће вам влада поднети предлог, који препоручујем пажљивом и родољубивом испиту знања и искуства вашег.

Финансиско стање и финансиске потребе земаљске изнеће се пред вас као најозбиљније политично и економно питање нашега времена.

Напретци, које је Србија последњих година остварила на пољу политичног, трговачког и економног развића учинили су, те су потребе земаљске изашле из граница старинске патријархалне државе. Уређујући се изнутра као модерна држава, стварајући производној моћи народној бржа и подеснија средства саобраћаја и промета, подижући, на тај начин, основе за бољу економну будућност народну, Србија је данас дошла пред потребе, за које су садашњи државни извори недовољни. С тим потребама је у тесној свези богатство народа, снага државе и све већа и већа извесност за крепак развитак њен. Осим тога један од главних државних доходака, непосредни данак, за који истина пише да се плаћа по имућности, почива у ствари још на старим средње-вековним основима просте личне наглавице, докле се свуд у напредном свету и у свима околним државама плаћа правичније и боље разрезан данак по имању. Крајње је време, да се питање правичнијега даначног распореда и у Србији реши, а јако развијене потребе земаљске учиниле су, да се више одгађати не може. Тим потребама земаљским у периоди народног живота у којој се толико створило и толико стварати мора, мора се на сусрет изаћи, и то начином, који је у целом свету признат и искуством потврђен, начином, по коме ће се већи терети у исти мах сношљивијим и тиме лакшим учинити. Сву озбиљност пажње ваше заслужује ово питање; у њему је будућност отаџбине; решење његово чиниће епоху у развитку Србије. Моја влада ће вам поднети предлог новог закона о порезу на имање и привреду, којом би се досадашњи закон о порезу заменио, и уз то више финанциских предлога о уређењу финациског стања земаљског. Ја најтоплије препоручујем родољубљу и мудрости вашој те предлоге, желећи да их најозбиљније испитате и решите с оним широким погледима на државне потребе и на задатак државе народне, који се с правом могу очекивати од законодавнога тела земље, која је на олтар свога одржања и напретка толике племените жртве поднела и којој су синови њени увек знали остати на висини задатка и на висини дужности према отаџбини и пр ма владаоцу своме.

Седнице су ове народне скупштине отворене!

Бог нека благослови рад ваш!

9. маја 1884 год. у Нишу. **Милан с. р.**

Дневне новости.

(Госп. Илија Ползовић) вредни и ревносни велики бележник нашега мађистрата оболео је напрасно душевно и то у такој мери, да се морао уклонити из круга своје породице, коју је овај изненадни удар у највећу жалост бацио. Госп. Илија Ползовић био је један од највреднијих и најспособнијих чиновника наших и ми губимо у њему човека, коме ће се врло тешко равног заменика моћи наћи. До примера ревносан и тачан у своме звању а предусретљив према сваком без разлике како у службеном тако и друштвеном саобраћају — уживао је г. Ил. Ползовић симпатије свега грађанства без разлике вере и народности, што се и приликом овог жалосног случаја еклатантно доказало

Нас је овај жалостан случај још понаособ немило дирнуо. Прошле суботе пред вече послао нам је г. Ил. Ползовић једну путописну цртицу за подлистак, обећав да ће свршетак исте у среду послати — ал усуд хтеде да друкчије буде. Ово је засигурно последњи умни рад његов, који, и ако је недовршен остао за нас лепе вредности има, јер нам остаје као успомена на једног од најбољих чиновника наших.

Ако је ишта у стању да ублажи бол ојађене мајке и несретне љубе онда је то живо свестрано саучешће целокупног нашега грађанства.

Дао би бог, да се болест не покаже неизлечива, те да скорим будемо у стању јавити, да је мајци повраћен добри син, љуби муж, а нами интелигентан и изврстан чиновник, каквих је ретко и у већим местима.

(Бергхерово позориште). Јуче изађе, а и данас и сутра излази пред публику гђца Софија Бергхерова Ова млада вештакиња је досадашњим представа-

ма својим које са своје пријатне појаве и лепе спољашности а које са своје вештине задобила потпуну симпатију публике. Најлепша награда и одликовање од стране публике била би што многобројнија посета њених вештачких вечери.

(Добра мисао пада човеку доцкан на памет). Једног дана закупник Џери Браун, Американац, улети као бесомучан у собу свога пријатеља, адвоката неког. „Ако Бога знаш," рече му, ово се неда више издржати. Ја не ћу са својом Луцијом да останем дуже под једним кровом ни за чије благо на свету — ни за чије благо на свету. Одмах седи па напиши молбу за развод брака." — Пријатељ његов у највећем чуду. „Шта је, зар ниси чуо!" — „Та чуо сам, брате, али то не иде тако", почне га утишавати адвокат. „Ти сам знаш да треба имати узрок за развод брака, а ти ми га још не рече." — „Чуј! Осам година како сам ја с њоме, па ни једно вече није пропустила да ме не натера да гледам да се није ко сакрио под кревет; осам година ме тај кулук чека сваке вечери тако да ми загорча живот целога дана. Ја то више не могу сносити. А и ко би се, помисли само, могао сакрити под кревет?" „То, пријатељу, није никакав разлог; с њиме не можеш проћи на суду." — „Е онда знам шта ћу радити: одсећу све четири ноге креветске, па се бар неће више моћи плашити. Само ми је сад криво, што добра мисао пада човеку доцкан на памет."

Политичке вести.

— У Загребу је обнародовано 13-ог тек. м. крал. решење, којим се сабор троједнички сазива за 5. јуни по нов. кал.

— У Јасберењу било је ово дана великог изгреда, кад је вођа умерене опозиције гроф Алберт Апоњи хтео положити рачуна о своме посланичком пословању. — Ми ћемо се на овај изгред у идућем броју мало подробније обазрети.

— Посланичка кућа државног већа аустријског имала је прошле суботе своју последњу седницу, а за тим се посланици разишли својим кућама на ферије.

— „Преси" јављају, да губернатор скадарски никако не може да умири племена миридитска. Ту неки дан позвао је к себи племе Шала да их измири са племеном Клемента, но први не хтедоше доћи већ поручише, да они све своје размирице с другим племенима по стародавном обичају решавају у својим брдима, а не у Скадру.

— Намесник далматински барон Јовановић путује по горњој и средњој Далмацији.

— Из Букурешта јављају, да ће се аустро-угарско-румунска комисија за уређење границе 7-ог јуна по нов. кал. поново у седницу састати.

— Из Ниша јављају, да је министар унутрашњих послова поднео скупштини ове законске предлоге: закон о штампи, закон о јавном збору и договору и о удруживању и закон о организацији општина односно о преустројству садање општинске организације. И остали министри поднели су своје предлоге и извештаје.

— Из Цариграда долази вест, да је за јерменског патријарха изабран цариградски патријарх Нарвес.

— Бечке новине јављају, да су пре неколико дана у Петрограду поново позатварали неколицину нихилиста.

— Преко Лавова долази вест, да је влада руска веома пооштрила пасошке прописе у погледу путника, који долазе из Аустро-Угарске.

Јаван рачун.

о добровољним прилозима, које су скупили Јован Милојевић свећеник и Милева Рађа у Кореници, за камен са Пљешивице за надгробни споменик Бранку Радичевићу.

По 10 ф. приложи: г. Васо Петричић трговац из Љубљане; по 5 ф. г. В. Петричић трговац из Љубљане за свога сина Вају; по 1 ф. приложише: г. г, Сава Фунтак начеоник, Иван Обајдин судац, Јово Љуштина мерник, Василије Клежевић прота, Петар Бабић поручник, Вујо Гавриловић поручник, Илија Вукадиновић поручник, Стеван Вукајлић учитељ, Стеван Прица трговац, Марко Шијан поручник, сви у Кореници, Петар Коруга мерник у Бјелопољу, Милан Чудић бележник из Кореница, Дане Кнежевић свећеник у Трновцу, Јеросим Жужић; надпоручник, Милош Омчикус трговац у Удбини, Петронела Жужић, Марија Бабић Анка Тишма, Емилија Обајдин, Милка Будисављевић, Софија Кнежевић, Милева Рађа сви из Кренице, Даница Милојевић из Врела, Катарина Милојевић, по 50 н. Бранка Милојевић, Јово Милојевић поштар сви из Кореница, Мита Орлић учитељ и пчелар у Вровини, Стеван Делић трговац у Вровини, поп Јово Будисављевић у Вровини, Божо Ђерић трговац у Оточцу, Тоде Дмитрашиновић из Врела, Дане Будисављевић крчмар, Јања Вукадиновић, Мика Дравулић, Даница Бролих учитељица сви у Кореници, по 30 н. Иван Мађар крчмар у Пријебоју; по 20 н. Танасија Ивапчевић надлугар у Пријебоју, Исак Порфир Милојевић поштар у Кореници, Мартин Крмпотић у Пријебору, Никола Дасовић крчмар у Пријебоју; по 10 н. Милија Петричић из Кореница, Стеван Дракулић ученик из Кореница. Свега укупно: 45 ф. 80 н. Расход: 18 ф. 85 н. Приход 26 ф. 95 н.

Од горње своте у износу 45 ф. и 80 н. чистога прихода потрошено је за тесање, паковање и одашиљање камена до прве железничке стације, као и за поштарину свега 18 ф. 85 н. а преостатак у износу 26 ф. и 95 н. послат је одбору за подизање споменика у Карловце.

У Кореници 14. априла 1884 год.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Од стране долеподписане црквене општине, овим се изјављује јавна захвалност гг. звоноливцима Ђорђа пл. Боте синовима из Вршца, за три ново саливена звона, која су тако израђена и хармонично удешена, да се општина управо дичи с њима.

У Дињашу 4. маја 1884.

У име црквене општине:

П. Глогоњац перовођа. **Пера Михајловић** председник.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је из штампе:

ЛЕТОПИС МАТИЦЕ СРПСКЕ.

Уређује **А. Хаџић.**

Књига 138. (Свеска друга за годину 1884.)

У овој свесци штампани су ови саставци: I. Основно начело. Критички увод у општу философију, од др. Лазе Костића. II. Критичке студије из данашње уставне теорије. I. Уставна монархија и начело народне суверености, од Г. Гершића. (Наставак.) — III. Нега болесника и сиромаха. Слика из прошлости, са особитим погледом на Нови Сад. Од Ђорђа Рајковића. — — IV. Златка. Црта из Сарајева. Написао Мита Живковић. — V. Последњи дани. Песма Драгутина Ј. Илића. — VI. Српске народне приповетке. Скупио их по Срему Дамјан Прерадовић: 1. Новац је душогубац, 2. Адамско колено. — VII Књижевност: Ivan Trnski. Svakolika mu djela. Knjiga prva: Popjevke i milostnice mladjenke. Критика Милана Савића. — Змај-Јовановићеви „Булићи увеоци" и критика. Написао Петар Марковић. — VIII. Матица Српска: Изводи из записника књижевног одбора и одељења 1882. године.

У раду штампане су ове оцене: 1. Мишљење Стевана В. Поповића на критичку расправу Мите Нешковића: „O zakonu od 14. listopada 1874. o ustroju pučkih škola i preparandijah za pučko učiteljstvo u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji. — 2. Оцена Милана А Јовановића на „Приповетке из историје свега света за школу и народ", које је Владимир Красић израдио по Х. Херцогу и другима. — 3. Оцена Стевана В. Поповића на роман Јаше Игњатовића „Стари и нови мајстори".

Сваки члан, који је одговорио својим чланским дужностима, што се тиче плаћања чланарине, добија „Летопис" бесплатно.

Члановима у месту доставља се „Летопис" у кућу, а чланови са стране могу „Летописе", који им припадају, сваки дан примити од „Благајнице Матице Српске" у Новом Саду.

Ко од чланова жели „Летопис" поштом добијати, ваља да пошље у име годишње поштарине 50 н. „Благајници Матице Српске" у НовиСад, која води бригу, да се „Летописи" тачно разашиљу.

ОГЛАСИ.

ГЛАВНО СТОВАРИШТЕ РАЗНИХ

МИНЕРАЛНИХ ВОДА

У ТРГОВИНИ СПЕЦЕРАЈА И ДЕЛИКАТЕСА

Д. КОДЕ

У НОВОМЕ САДУ. 8—30

ЗА ПРОЛЕТЊУ И ЛЕТЊУ СЕЗОНУ.

Велики избор **мушких и женских хаљина**, као и сваковрстни огртача и мантила, жакета, мантила против кише, налази се са најјефтинијом ценом у **првој бечкој конфекционој радњи М. Шостала у Новом Саду на пијаци.** 19—

5000 ОСТАТАКА ОД ЧОЈЕ

(3—4 мет.) у свима бојама за подпуно одело за господу шаље у наточ: 1 остатак по ф. 5.— 9—52

L. Storch in Brünn (Mähren.)

Остатци који нису по вољи примају се радо натраг.

Сребрна колајна бечке лечничке изложбе 1883.

Диплома признања земаљске изложбе у Грацу 1880. — Колајна из бронза изложбе у Трсту 1882.

МОХАЈСКА **ГАТНЕС** ВОДА

Једна угљене киселине у себи највише садржавајућа

КИСЕЛА ВОДА УГАРСКЕ.

Чини врло добре услуге проти катарни и желудни болести. У опште заслужује ова вода пажњу код свију болести, код којих се јачење органа и жила показује.

СА ВИНОМ СЕ ВРЛО УКУСНО ДАЈЕ ПИТИ.

УВЕК ФРИШКА НА СКЛАДИШТУ КОД

Л. ЕДЕШКУТИ^А

КР. УГ. ДВОРСКОГ ОТПРЕМНИКА МИНЕРАЛНЕ ВОДЕ

Будимпешта, Јелисаветов трг 7.

као и код свију апотекара, трговаца, у хотелима и гостионицама.

1,000,000

О мохајској води пише „Пестер Лојд" следеће:

Што се тиче продаја у години 1883. можемо приметити, да је Моха. својина г. Кемпелена продала

један милијун флаша

и то понајвише у Будимпешти. што показује врлину воде и енержију око продаје г. Л. Едешкути-а.

Складиште у Новом-Саду код г. г. браћа *Вагнер, Имре Дицген* и *Димитрија Коде.*

БЕРЛИН. JOВАН ХОФ ц. кр. дворски творничар препарата од слада (малца) у БЕЧУ. ПЕТРОГРАД.

Трговина је основана 1847-ме године.

Целокупни Ј. Хофови препарати од слада одликовани су 58 пути од царева и краљева.

ЈОВАНА ХОФА

Пиво за здравље од сладова екстракта

против општег слабљења, болова у стомаку и у прсима, сушице, оскудице у крви и нередовне функције полних органа. Врло добро средство за крепљење реконвалесцената од свију болести. Цена једној флаши 60 новч.

ЈОВАНА ХОФА

Бонбони за прса од сладова екстракта

против кашља, промуклости, млогога слуза (шлајма) особито добро. Због многог подражавања молимо, да се пази на плаво паковање и на штитницу (слика проналазачева) правог бонбона од екстракта сладова. У плавим пакет. по 60, 30, 15 и 10 нов.

Диплома за заслуге од међународне санитетске изложбе у Лондону 1881. за материје медицине и за справе за повраћање здравља.

ПОТПИСИ: Њено Величанство краљица Викторија од Инглеске. — Његово кр. Височанство војвода од Единбурга. — Спенцер, председник изложбе. — Јон Ерик Ерихсен, председник одбора. — Марк Х. Јудге, секретар.

ЈОВАНА ХОФА

концентрирани екстракт сладов

за оне, који болују од прсију и од цигерице, од застарела кашља, од катара, од болести у грклану, — поуздано лечи и врло пријатно за узимање. У флаконима по 1 фр. 12 нов. и по 70 новчића.

ЈОВАНА ХОФА

шоколада од слада

врло добро храни и окрепљује оне, који имају слабо тело и живце. Иста је врло лепога укуса и особито је препоручујемо тамо, где се кафа не сме пити, што врло дражи. Пакет од 1/4 кил. по фр. 1·30, 90 и 60 н. од 1/2 кил. по фр. 2 40, 1 60 и 1·—

Против кашља, промуклости, болова у прсиме и у стомаку, слабости, мршавости, непотпуног варења, врло добро средство окрепљења за реконвалесценте од сваке болести.

58 пута награђено | **Основано 1847.**

Проналазачу и јединоме творничару правих препарата од екстракта сладова

Господину ЈОВАНУ ХОФУ, ц. кр. дворском лиферанту, ц. кр. саветнику.

дворском лиферанту готово свих велесила европских; у Бечу (I. Fabriks-Niederlage: Graben, Bräunerstrasse 8, Fabrik: Grabenhof, Bräunerstrasse 2.)

Признања и наручбине од високих и највиших особа 1882. год.: Царска Височанства надвојвода Карло Лудвик, надвојвода Фридрих, Њ. кр. Височанство принцеза од Велса, принцеза од Лиња, војвоткиња од Олденбурга, принцеза пл. Ференци, читаља Њен. Величанства наше узвишене краљице, Њ. кр. Височанства принцезе Марије Валерије инглеска бона, породица Метерних, Клам-Галас, Карачоњи, Бајаши, Ромер, Њег. ексцеленција фцм. Филиповић, гроф Вурмбранд, итд. Препоручено од лечничких капацитете проф. др. Бамбергера, Шретера, Шницлера, Граништетена и многих других у Бечу.

Четири најновија извештаја лечења од године 1883.

Стотинама хиљада, који већ напуштени беху, спасени су препаратима сладовим од Јов. Хофа (пиво за здравље од екстракта сладова) и стали су на прашњу своју снагу и здравље (сопствене речи оздрављеника):

Благородни Господине!

Пуну годину дана патио сам ја од катара у стомаку и од кашља, узалуд беху сви лекови, док нисам ваше од Ј. Хофа препарате употребљавати. После неколико месеци престаде кашаљ сасвим, а и апетит ми се сасвим повратио и ја стадох сасвим на снагу, кад сам стао употребљавата ваше од Ј. Хофа пиво за здравље од екстракта сладова. Примите моју најсрдачнију захвалност. Уједно предлажем писмо захвално на мађарском језику, па га можете у даљим круговима обзнанити.

Mezökovácshaza Др. Алојз пл. Нађ, свештеник.

Молим, да ми се поштом пошаље 60 флаша особитога Ј. Хофовога пива за здравље од екстракта сладова.

Дворац Турнамхаст 4. октобра 1883. Ервин гроф. Ауерсперг.

Лечничке сведоџбе лековитости.

Благородни Господине!

Част ми је, да вам пријатну вест саопштим, а та је, да су Јов. Хофа препарати од слада до сада код свију моји болесника, који већ одавна пате од респирације, оскудице у апетиту, непотпуног варења — помогли, и због тога вас учтиво молим, да ми у наточ на адресу: „Herrn Johann Guschall Brünn" 28 флаша пива за здравље од екстракта сладова и 3 пакета бонбона од слада пошљете,

С поштованьем

У Гротави 9. септембра 1883. Др. Јосиф Фреде.

Извештај лечења.

Благородни господине!

Заиста вам могу честитати, јер је ваше пиво за здравље од екстракта сладова особито добар лек, како против рђава варења тако и за окрепљење тела.

Врло ме пријатно изненади дејство вашега Ј. Хофова пива за здравље од екстракта сладова; већ годинама патим ја од стомака и нисам могао никако да нађем лека и помоћи. Данас се осећам потпуно здрав, имам врло добар апетит и свежу снагу. Молим вас, да ми опет пошљете 25 флаша пива за здравље од екстракта сладова и 1 фунту шоколаде.

С поштованьем

Мавро Тихтл, витез од Туцингена.

Арко, (јужна Тиролска) 10. јан. 1883.

Главни депо код Д. Коде, браће Вагнера и Е. Дицгена у Н. Саду. Загреб: Арасим, апотека Салватор. Београд: Др. Ј. Ђурић апот. Ст. Бечеј: Г. Петковић. Бечкерек: Л. Шницлер. Карловац: Бенић. Ђаковар: Адолф Кон. Осек: Ф. С. Тирнера син. Кикинда: Е. Бретнер апот. Река: Ник. Павагић. Панчево: П. Кранчевић, Ф. Рада апот. Румa: Браћа Ристер. Земун: Ф. пл. Бенко апот. Сисак: Вернак, Перлик. Суботица: Д. Стојковић. Темишвар: А. Бабушник. Вршац: Браћа Хофман, Франк. Винковце: Л. пл. Алеман апот. Вуковар: Т. Михајловић. Бела Црква: Јос. Бошњ. Сомбор: Густ. Фалционе, Храловски и Стрилих.

ПАЖЊА. Нека се наруче само прави Јов. Хофови фабрикати од слада са штитницом (слика проналазачева), коју је регистровао п. кр. трговачки суд аустро-угарски. Подражавани туђи фабрикати немају материја од лековитих биљака и нису тако добре направљени као Ј. Хофови фабрикати од слада и могу (по речима лекарским) убитачни бити по здравље. 30—40

ПАРИЗ | ЛОНДОН | БУДИМ-ПЕШТА | ГРАЦ | ХАМБУРГ | ФРАНКФУРТ на М. | ЊУ-ЈОРК

Одговорни уредник Тоша Бекић.

Српска штампарија дра Светозара Милетића.